

Ympäristön kokonaiskuvaa ja elonkirjoa

HAKALA, HARRI & JARI VÄLIMÄKI (2003). *Ympäristön tila ja suojele Suomessa*. 446 s. Suomen ympäristökeskus & Gaudeamus, Helsinki.

Teos pyrkii kokoamaan uusimman tutkimustiedon ympäristön tilasta ja ympäristönsuojelusta yleistajuiseen muotoon. Teoksessa käydään läpi keskeisimmät ympäristöongelmat ja tarkastellaan niiden ilmenemistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirjoittajat ovat halunneet yhdistää kaksi erilaista ympäristökirjallisuuden perinnettä: yliopiston opetusmateriaalin ja ympäristöhallinnon ympäristön tilaa koskevan raportoinnin. He tavoittelevat jäsenettyä kokonaiskuvaa teeman ulottuvuuksista ja pyrkivät kytkemään maailmanlaajuisen kehityksen Suomen tilanteeseen. Tavoitteena on perusteos jokaiselle ympäristönsuojelusta kiinnostuneelle ja yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin soveltuva oppikirja.

Teos jakaantuu kahteen osaan. Ympäristöongelmiksi Hakala ja Välimäki tunnistavat vesistöjen rehevöitymisen, happamoitumisen, ilmastonmuutoksen, otsonikadon, säteilyn, ympäristömyrkyt, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen, hupenevat luonnonvarat ja melun. Ympäristönsuojelun pääotsikon alla he käsittelevät energiantuotantoa, liikennettä, maataloutta, metsätaloutta, teollisuutta, kuluttajia vaikuttajina, jätehuoltoa ja Suomea tietoyhteiskuntana.

Teoksessa tunnistetaan hyvin tärkeät ympäristöstä huolehtimisen haasteet, kuten ilmastonmuutoksen hidastaminen, luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja jätteiden määrän vähentäminen. Vaikutuksia ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin käsitellään suorimmin säteilyä, ympäristömyrkyjä ja melua koskevissa luvuissa.

Myös yleistajuisuudessa ja mielenkiintoisuudessa Hakala ja Välimäki onnistuvat hyvin. Tässä auttavat keskeisten käsitteiden selostaminen kunkin luvun alussa, sopiva määrä lukuja taulukoissa ja graafeissa sekä annos ympäristöhistoriaa. Prosessikaavioissa kuvataan esimerkiksi ravinteiden kiertoa, ilmakehän lämpötaloutta sekä hiilen kiertoa ja varantoja. Lisätiedon lähteitä on maltettu antaa riittävän vähän ja valinnat tuntuvat perustelluilta.

Ympäristöongelmia käsittelevää osaa lukiessani kaipasinkin ongelmien synnyn vahvempaa liittämistä talouteen, tuotantoon ja teknologiaan. Puute korjaantuu

jossain määrin ympäristönsuojelua koskevassa osassa, jossa puolestaan jäin kaipaamaan vahvempaa yhteyttä talous- ja yhteiskuntapolitiikkaan ja yhteiskunnallisiin toimijoihin. Tätä ongelmaa teoksen yhteenveto ei onnistu korjaamaan. Maailmanlaajuiset ympäristösopimukset, YK ja Euroopan unioni mainitaan eri yhteyksissä, mutta jäsenetty arvio niiden merkityksestä ja linjasta puuttuu. Sama koskee kansallista ympäristönsuojelupolitiikkaa.

Vastaväitteitäkin herää mielessäni. Onko todella perusteltua sanoa, että ”ympäristön ja ihmiskunnan hyvinvoinnille öljyn tai muiden uusiutumattomien luonnonvarojen mahdollinen loppuminen ei ole kovin suuri ongelma” (s. 206)? Eikö maailmantalouden riippuvuus uusiutumattomista luonnonvaroista olekaan riski – ruokajärjestelmästä alkaen? Myös elämää ylläpitävät maailmanlaajuiset geomorfologiset ja elollisen luonnon prosessit jäävät teoksessa kytkemättä kokonaiskuvaan.

Epätarkkuuttakin löysin: Ekologisen jalanjäljen kriitikkissään kirjoittajat tuovat esille, miten monet asiat jäävät tässä käsitteessä huomiotta ja miten sitä kehitetään ottamaan huomioon eri alueiden välisen tuonin ja viennin vaikutuksia. Ekologisen jalanjäljen parhaita ominaisuuksia kuitenkin on juuri se, että kulutusperustaisena indikaattorina se ottaa huomioon nimenomaan nämä tekijät. Kirjoittajien johtopäätös on kuitenkin ihan oikea: tämänkaltaiset mittarit ovat hyviä välineitä ympäristövaikutusten suuruusluokan ja kehityksen pääpiirteiden kuvaamiseen, mutta yksityiskohtaiseen vaikutusten arviointiin ne soveltuvat huonosti.

Lopuksi elonkirjosta: Kirjoittajat määrittelevät biodiversiteetin eli elonkirjon tarkoittavan elävän luonnon monimuotoisuutta. Elonkirjo-termi tulee teoksessa vastaan monta kertaa ja antaa aina yhtä vanhanaikaisen vaikutelman. Nettihaku sanalla ”elonkirjo” antoi tulokseksi neljä osumaa, joista kolme viittaa erään ympäristösanakirjan julkaisemista koskevaan lehdistötiedotteeseen ja yksi pro gradu -tutkielmaan teologisessa tiedekunnassa. ”Biodiversiteetti” puolestaan antoi 1 740 osumaa.

Käsitteiden keskinäisessä kilpailussa elonkirjon asema vaikuttaa epätoivoiselta. Taidanpa kuitenkin toivoa, että se voittaa.

MAIJA HAKANEN
Suomen Kuntaliitto